

Kristína Pavlovičová¹

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta

<https://orcid.org/0009-0007-0787-8851>

MOŠOVSKÉHO KOMEDIE... RUTH V POROVNANÍ S BIBLICKÝM PROTOTEXTOM

Cieľom tohto interpretačno-komparačného príspevku je porovnanie renesančnej veršovanej drámy *Komedie* z Kníhy zákona Božího, jenž slove Ruth sebraná z r. 1603 od protestantského kňaza Juraja Tesáka Mošovského s biblickým prototextom. Pri skúmaní medzitekstového nadväzovania sa tu pozornosť venuje sémantickým odlišnostiam a aktualizácnym motívom (odklonom od prototextu). Konkrétne ide o priestorovú, časovú, ako aj náboženskú aktualizáciu textu. Mošovský prevzal príbeh z judaistickej kultúry do kresťanskej, čo sa odráža aj v happyende, ktorým u Mošovského nie je narodenie dieťaťa, ale svadba, podobne ako v rozprávkach. Pozornosť si zasluhuje aj symbolika a význam mien postáv a porovnanie Rút s inými ženskými postavami hry.

Kľúčové slová: Rút, prototext, aktualizácia, meno postavy, apropiácia artefaktu do inej kultúry

Úvod. Interpretačno-komparačná povaha príspevku osebe naznačuje, že v jeho centre ide o porovnanie, a to renesančnej veršovanej drámy *Komedie* z Kníhy zákona Božího, jenž slove Ruth sebraná z r. 1603 od protestantského (utrakvistického) kňaza Juraja Tesáka Mošovského s biblickým prototextom. V dobe vzniku šlo o prvú českú veršovanú drámu. V príspevku sú zachytené najmä sémantické odlišnosti a aktualizáčné motívy (odklony od prototextu). Tu treba uviesť, že do prototextovej fázy zahrnujeme nielen biblický text, ale treba rátať aj s dobovou exegézou, t. j. s poznatkami autora Mošovského o svete spomínaného biblického textu (M. Cesnaková-Michalcová uvádza, že Mošovský vychádzal aj z historického rozprávania J. Flavia; 1973: 24).

Prototext. V židovskom kánone sa kniha Rút nachádza medzi spismi v rámci Piatich sviatočných zvitkov, čiže Megillót. Čítala sa na sviatok týždňov (Turíce), keď sa slávilí dožinky, s čím korešponduje jej námiet. Dožinky boli pre pohanské národy

¹ kristina.pavlovicova@truni.sk, kristinapa.skola@gmail.com

oslavou plodivej moci prírodných božstiev. Spreádzalo ich hodovanie a magické obrady, ku ktorým patrili aj sexuálne úkony, ktorými človek dráždil božstvo na uvoľnenie plodivých síl. Zvesť knihy Rúť zaznieva proti pohanskému hýreniu a pozornosť obracia na inú náplň ľudského života: na skutky milosrdenstva, starostlivosť o opustených a núdzných a na úsilie o účasť v Božom ľude (Bič, 1969: 211). Rúť totiž bola cudzinka a pohanka, ktorá sa začlenila do izraelského ľudu, teda do vyvoleného národa a do dejín spásy (Novotný, 2021: 143; Heriban, 1995b: 483). Jej príklad ukazuje, že Boh môže požehnať aj cudzinku, pôvodne pohanku, ktorá sa pridá k viere izraelského národa (Heriban, 1995b: 482 a 483). Spomína sa dokonca aj v Ježišovom rodokmeni v Matúšovom evanjeliu, kde sa vymenúvajú len štyri ženy: Tamar, Rachab, Rúť, Uriášova žena, pravda, piata, už novozákonná postava, je Ježišova matka Mária. M. Cesnaková-Michalcová uvádza, že aj Mošovského hra mala pravdepodobne slúžiť ako substitúcia za populárne komédie od pohanských autorov (Cesnaková-Michalcová, 1973: 24).

V Septuaginte a Vulgáte sa starozákonná kniha Rúť nachádza medzi historickými knihami, konkrétne medzi Knihou sudcov a Samuelovými knihami. Premosťuje obdobie sudcov (začína sa zmienkou o hlade v Betleheme v období sudcov) s príbehom Dávida (končí sa jeho rodokmeňom) (Novotný, 2021: 141). Hoci kniha Rúť sa nachádza medzi historickými biblickými knihami, svojou povahou nepatrí medzi dejepisné spisy, ale patrí medzi poučné rozprávania (ako knihy Tobiaš, Judit a Ester), ktoré podávajú poučné udalosti zo života osoby alebo rodiny bez súvislosti so všeobecnými dejinami izraelského národa. Ich historické zarámovanie je fiktívne, opísané udalosti sa v skutočnosti nemuseli stať, ide o modelové narácie. Tieto knihy boli napísané v poexilovom období, keď sa Izrael v nepriateľskom pohanskom prostredí ocitol v nebezpečenstve, že stratí svoju náboženskú, národnú a etnickú identitu (Heriban, 1995a: 376).

Text knihy Rúť obsahuje početné odkazy na Tóru, najmä na knihu Deuteronomium.² Na jednej strane relativizuje deuteronomistický kódex o postoji k Moabčanom:

² G. Braulik považuje knihu Rúť za korekciu uvedeného zákona (Braulik, 1999: 1 – 20). I. Fischer (2001) vidí v príbehu aj odzrkadlenie scén z Abrahámovho života z knihy Genézis: aj on rovnako ako Elimelech a jeho rodina pre hlad odišiel z krajiny, rovnako ako Rúť opustil svoju krajinu, príbuzných aj otca, aby šiel do cudziny (Fischer, 2001: 36). Odchod Rúť z krajiny vidí I. Fischer v kontexte povolania Abraháma, čím sa moabitská cudzinka vyzdvihuje na úroveň zakladateľa izraelského národa a viery (Fischer, 2001: 37). Kniha Rúť podľa nej zakončuje knihy začiatku ľudstva a izraelského národa dávidovsko-mesianistickou perspektívou (Fischer, 2001: 110). Síce rozpráva príbeh o pôvode prvého kráľa celého Izraela Dávida, ale kráľom je sám Boh, ako to vidno z mena Eli-melech. Ak dávidovská dimenzia knihy Rúť ukazuje na mesianistickú vieru, tento Mesiáš nekoná len v prospech bohatých vlastníkov pôdy v role patróna, ale koná pre ženy, ktoré potrebujú nastolenie sociálnej spravodlivosti. A nekoná len pre ľudí zo svojho národa, ale pre všetkých ľudí, vrátane zo skúseností podozrivého susedného národa Moabitov. Koná pre všetkých, ktorí sa k nemu priznávajú a konajú podľa jeho prikázaní (Fischer 2001: 104). V mesianistickej recepcii v kresťanskej Biblii je Panna Mária druhou Rúť, keďže je rovnako odvážna, súhlasí s nekonvenčnou cestou pre mladú ženu a v Betleheme porodí záchrancu, ktorý sa pre kresťanov stane Vykupiteľom celého sveta (Fischer, 2001: 105).

Amončania a Moabčania nikdy, ani po desiatom pokolení, nesmú vstúpiť do Pánovho zhromaždenia, lebo vám neposkytli chlieb a vodu na ceste, keď ste vyťahli z Egypta (...) Nikdy s nimi neuzavrieš pokoj, ani im nedožičiš šťastia po všetky dni svojho života, až naveky. (Dt 23, 3 – 6)

Totíž Moabčanka Rúť sa začlenila do izraelského ľudu. Na druhej strane zosilňuje požiadavku dovolenia paberkovať pri žatve sirotám, vdovám a cudzincom, ktorí patrili k najviac ohrozeným sociálnym skupinám (Varšo, 2018: 416): „Keď budeš kosiť obilie na svojom poli a zabudneš tam snop, nevráť sa vziať si ho, ale nechaj ho cudzincovi, sirote a vdove, aby ťa Pán, tvoj Boh, požehnal v každom podujatí tvojich rúk“ (Dt 24, 19). Bóz v tomto príbehu totiž daruje Rúť obilie navyše (Novotný, 2021: 141).

Význam mien a dejová zložka. Jednou z charakteristík príbehu o Rúť sú názvy a mená, ktoré majú symbolický význam (Heriban, 1995: 483 – 484). Už v starom Izraeli mali mená o svojom nositeľovi alebo nositeľke niečo vypovedať (Fischer, 2001: 33). V knihe Rúť majú všetky postavy mená, ktoré sa nevyskytujú na iných miestach Starého zákona, ale sú cielene dané na základe ich roly v tomto príbehu. Už preto je nepravdepodobné, že by šlo o historické osobnosti (Fischer, 2001: 34). Hneď v úvode sa nachádza kontrast – v Betleheme, ktorého názov je asociácia na „dom chleba“ (pôvodný význam je „dom božstva plodnosti Lachmu“; Bič, 1969: 214), je hlad.³ Rodičia majú významné mená: Elimelechovo meno znamená „môj Boh je kráľ“, meno jeho ženy Noemi zase „moja rozkoš, moje potešenie“ (Heriban, 1995: 483, 486). So synmi pre hlad opustia Betlehem a idú do Moabu (v dnešnom Jordánsku), teda do krajiny pohanov a svojich nepriateľov. Elimelech zomrie, synovia sa oženia s Moabčankami, ale tiež zomrú, a to bez zanechania potomkov. Označenie Elimelechovho rodu Efratejci však súvisí s hebrejským koreňom, ktorý znamená „plodné“. Mená synov sú v kontraste s menami rodičov, signalizujú ich skorú smrť. Meno prvého syna *Machlon* súvisí s výrazom *machala* „choroba, nemoc“, meno druhého syna *Kiljon* možno odvodiť z koreňa *k-l-h*, ktorý znamená „dovŕšenie“, ale aj „skončenie, vyčerpanie“ (Bič, 1969: 214). Tieto mená možno určiť ako nomen omen, pretože vystihujú špecifické vlastnosti postáv, pôsobia ako znamenie. Mošovský vo svojej veršovanej dráme však mená trochu upravil, pogrécťil či polatinčil. No neuvádza ich vždy jednotne, ale niektoré vystupujú vo viacerých podobách (podobne ako u iného renesančného dramatika, ktorý dramatisoval biblické príbehy, Pavla Kyrmezera). *Noemi* má variant *Noemis*.

³ V príbehu o Rúť možno vidieť odkaz na záchranu Abraháma a Sáry v Egypte, keď v ich krajine nastal hlad (Gn 12, 10 – 20), podobne na Jozefa, predaného a odvedeného do Egypta, ktorý v čase hladu zachráni celú svoju rodinu (Gn 45, 7). Podobne Ježiš ešte ako dieťa nachádza v čase núdze záchranu v úteku do Egypta (Mt 2, 13 – 15); (Varšo, 2021: 28).

Machlon je u Mošovského *Mahalon*. V *Kiljonovom* mene Mošovský síce zmenil len prvú slabiku, čím mu meno pozmenil na *Helion* (s variantom *Ehelion*), mení sa tým však aj význam mena. *Helios* po grécky znamená „slnko“ (Hudymač/Pristáš, 2000: 98), čo sa v texte príbehu nijako neodzrkadľuje.

Meno nevesty jedného syna je *Orfa*, čo znamená „šija“ (Bič, 1969: 216). Orfa symbolicky ukázala svojej svokre Noemi šiju (otočila sa jej chrbtom), keď sa v Betleheme skončil hlad a Noemi sa rozhodla vrátiť do Betlehema. Ide o neslávnny návrat – vracia sa vdova namiesto celej rodiny. V prototexte sa s ňou najprv vracajú aj nevesty, na hraniciach ich však posielajú späť k ich matkám, v čom možno vidieť zvyšky matriarchátu, bežného medzi niektorými starovekými národmi (Bič, 1969: 215). Ako cudzinky by si moabské nevesty nenašli manžela medzi Izraelčanmi, čakal by ich ťažký údol odovolených osamelých žien, preto ich Noemi posielajú najst si manželov v Moabe. V Mošovského metatexte sa druhé dejstvo začína rozlúčkou Noemi s nevestami predtým, ako sa chce sama vydať na cestu, pričom nie je presne určené, kde sa tento dej odohráva. Svoje nevesty neposielala k ich matkám, ale praje im, aby si našli dobrých manželov, ak to chce Boh. Orfa sa rozhodne zostať v Moabe, dokonca v Mošovského dráme na rozdiel od biblického prototextu na to nabáda aj Rút (Ruth: 74), no Rút neopúšťa svoju svokru Noemi. Význam mena *Rút* (Mošovský ho má v podobe *Ruth*) niektorí biblisti vykladajú z koreňa *r'-h* „priateľ sa“, teda Rút je „priateľka“, iní z koreňa *r-v-h*, ktorý znamená „hojne sa napiť, osviežiť sa“ (Bič, 1969: 216). Pre Noemi je Rút osviežením v jej žiali po strate synov a manžela.

Po príchode do Betlehema si Noemi dáva nové meno, v biblickom prototexte žiada, aby ju volali *Mara*, u Mošovského na začiatku tretieho dejstva hovorí Rút, že by ju mali volať *Máňa* (Ruth: 83). Znamená to „*trpká*“ (Bič, 1969: 216) a odráža dovtedy prežitú trpkosť a žiaľ, s čím kontrastuje príchod do Betlehema v dobe žní, teda v ideálnom období. V Mošovského dráme sa Rút v treťom dejstve predstavuje žníciam: „*Mé jméno Ruth, ne Maruše*“ (Ruth: 88), pričom v prototexte sa analogická situácia ani postavy žníc nenachádzajú. Jej postoj je v kontraste k Noemi, ponecháva si svoje meno a zároveň tým zdôrazňuje, že sa nenechá naplniť smútkom a horkosťou zo straty manžela. Motív potvrdzovania vlastnej identity i napriek ťažkým životným okolnostiam bol v protestantskom prostredí na prelome 16. a 17. storočia bezpochyby kľúčový, a preto ho s najväčšou pravdepodobnosťou v tvorbe protestantských autorov možno vnímať ako vysoko príznakový.

Jedinou možnosťou, ako by si cudzinky mohli nájsť manželov medzi Izraelitmi, by bolo tzv. levirátne manželstvo, keď by sa nejaký príbuzný ujal vdovy a vzal si ju za manželku, aby zosnulému splodil potomka. Takýto príbuzný sa nazýva *goel*, t. j. zástanca, vykupiteľ (Bič, 1969: 211). Povinnosť uzavrieť manželstvo s vdovou však mal len brat zosnulého (Bič, 1969: 215) a tu zomreli obidvaja bratia. Aby teda Rút v Betleheme zabezpečila seba a svoju svokru, vydala sa na pole zbierať

klasy zanechané po žencoch, ako to bolo dovolené chudobným. Pole patrilo zámožnému príbuznému z Elimelechovho rodu Bózovi (u Mošovského má jeho meno podobu *Boas* či *Boos*). Jeho meno znamená „v ňom je sila“ (Bič, 1969: 219). Pri stretnutí s Rúť Bóz hovorí o tom, že vie, čo urobila pre svoju svokru – opustila svojich rodičov a rodnú krajinu. Tým sa vzdala aj domácich božstiev a odovzdala sa do ochrany Hospodina. Bózova reč pozýva Rúť do spoločenstva Izraela. Odchod z rodnej krajiny do krajiny Hospodina a primknutie sa k Hospodinovmu ľudu odstraňuje prekážku, pre ktorú Moabčania nesmeli vojsť do Hospodinovho zhromaždenia (Bič, 1969: 219). Aj u Mošovského napr. v treťom dejstve sa tematizuje spoločný Boh Rúť a Noemi: „Její nevěsta pak druhá / jménem Orfa tak nazvána, / v oné krajině nechána, / kdež sme tchána i své muže / pochovaly, jích pak duše / s Bohem naším se již těší / v té svaté nebeské říši“ (Ruth: 86 – 87). Bóz je voči Rúť veľkorysý, dovolí jej zbierať klasy na jeho poliach a jesť a piť s jeho robotníkmi, čiže pozýva ju k spoločenstvu pokrmu, ktoré je potvrdením prijatia do spoločnosti Izraela. V tom, že sa podľa biblického prototextu nielen nasýtla, ale ešte jej zostalo, vidieť priaznivé znamenie do budúcnosti. Neobvyklé množstvo zrna, ktoré vymlátila z nazberaných klasov, potvrdzuje mimoriadnu milosť nielen Bóza, ale aj Boha (Bič, 1969: 220). V Mošovského texte sa motív neobvyklého množstva zrna nenachádza, spomína sa iba dosť klasov (Ruth: 97). Namiesto ťažkostí, ktoré mali byť spojené s príchodom Rúť do Izraela ako cudzinky z Moabska, sa jej dostalo vreleho prijatia, čo bolo odmenou za jej oddanosť.

Vzťahy postáv sa odrážajú aj vo vzájomných osloveniach. V biblickom prototexte Noemi oslovuje Rúť výrazom „*dcéra moja*“, u Mošovského sa vyskytujú aj zdobeniny: „*dcero milá*“ (Ruth: 73), „*má milá Rutičko / má roztomilá hubičko*“ (Ruth: 74) alebo „*mé srdéčko*“ (Ruth: 112). Rúť jej láskavé pomenovania opätuje podobnými formuláciami, napr. „*přemilá má matičko / mé roztomilé srdéčko*“ (Ruth: 72) či „*má matičko / přeroztomilá hubičko*“ (Ruth: 97).

Blízky vzťah sa časom rozvíja aj medzi postavami Bóza a Rúť. Spočiatku proti sebe stoja v pomere pán a zberačka, ale s narastaním deja sa z nich stávajú ženich a nevesta. Ich vzťah sa odráža v spôsobe, akým sa oslovujú. Prvotné zdvorilé oslovenia sa menia na intímnejšie pomenovania. V Biblii Rúť oslovuje Bóza jednoducho „*pane*“ a on ju „*dcéra moja*“. Keď sa predtým Bóz pýta svojho služobníctva na Rúť, vyjadruje sa o nej ako o *deve*, žnec ako o *moabskom dievčati*. Dá sa z toho vyvodiť, že Bóz bol o dosť starší ako Rúť. V Mošovského dráme Boas pri opytovaní sa na Rúť používa výraz „*paní*“, šafár ju označuje „*žena moabitská*“ (Ruth: 90), takže na vek sa v týchto osloveniach neberie zreteľ. Pokiaľ ide o vzájomné oslovovanie, u Mošovského sa Rúť Boasovi prihovára výrazmi „*můj pane přemilý*“ (Ruth: 92), „*můj rozmilý pane*“ (Ruth: 108), „*můj panáčku*“ (Ruth: 121). V Boasových prehovoroch sa zmena v miere intímnosti ich vzťahu prejavuje najevidentnejšie. Pri prvom stretnutí na poli ju oslovuje „*pani mladá*“ (Ruth:

91), neskôr v 6. dejstve „*dcerko má*“ (Ruth: 107), čiže aj v Mošovského dráme sa naznačuje vekový rozdiel. Ako sa približuje svadba, väčší cit a dôvernosť sa prejavuje v Boasových vyjadreniach o Rút: „*Ruth přemilostnou velmi*“ (Ruth: 118) aj priamo v osloveniach: „*má Rutičko, / přeroztomilé srdéčko*“ (Ruth: 121). Ak Rút je podľa svojho mena osviežením pre Noemi po strate muža a synov, pre Bóza je osviežením v jeho pokročilejšom veku.

Rút šla zbierať klasy práve na Bózovo pole náhodou (alebo Božím riadením), no po skončení žní sa Noemi chce o ňu postarať vedomým pričinením trvalejšie, a to manželstvom s Bózom. Využijú na to príležitosť, keď Bóz leží opitý v humne po žatve. Vtedy ho vyprovokujú, aby konal v ich prospech (Novotný, 2021: 143 – 144). Rút sa na podnet Noemi umyje, navonia, podľa biblického prototextu sa oblečie do krajšieho, u Mošovského do drahšieho rúcha (Ruth: 102). Odkryje prikrývku z jeho nôh a uloží sa k jeho nohám. O polnoci, keď Bóz precitne, ho vyzve, aby ju prikryl svojím plášťom, čo znamená, aby si ju vzal za manželku. Podstupuje tým riziko, že ju obvinia z cudzoložstva (Novotný, 2021: 142). Je totiž ozdobená ako nevesta a odkrytie jeho pláštia a ľahnutie si k jeho nohám znamená, že sa mu ponúka (text pôvodne znie veľmi surovo a drsne, preto sa ho staršie preklady a výklady usilovali zmierniť; Bič, 1969: 222). Táto scéna sa odohráva vo výnimočnom čase (polnoc), priestore (humno) aj stave (opitosť), ktoré signalizujú očakávanie vešteckého sna či vyžiadanie si znamenia (Bič, 1969: 222). Bóz sa zaväzuje, že hneď na druhý deň sa postará o svoju príbuznú Rút. Je však ešte jeden bližší príbuzný, ktorý má teda prednostné právo vykúpiť majetok zosnulých a spolu s ním získať i vdovu Rút. V Biblii sa jeho meno neuvádza, lebo nesplnil svoju povinnosť a nekonal milosrdne (Bič, 1969: 223). U Mošovského má latinské meno *Propinquus*, ktoré vzniklo proprializáciou apelatíva a znamená jednoducho „príbuzný“. Je odvodené z latinského *propinquitas*, čo znamená *príbuznosť* alebo *blížkosť* (Kuklica, 2000: 86), opäť teda ide o nomen omen. Rokovanie s týmto príbuzným sa odohrá v mestskej bráne, kde sa rozhodovalo o záležitostiach celého spoločenstva (Bič, 1969: 225). Svedkami sú starší mesta. Nejde len o kúpnu zmluvu, ale aj o prijatie Rút do spoločenstva Izraela (Bič, 1969: 225). Príbuzný *Propinquus* potvrdí svoje odmietnutie levirátneho manželstva s Rút vyzutím topánky – ide o starú obyčaj na potvrdenie obchodnej dohody (Bič, 1969: 226), ako to vysvetľuje aj Mošovský: „*ted' máš obův na svědectví /toho našeho přátelství, / dle starobylé zvyklosti, / známé u nás hojně dosti*“ (Ruth: 118). K verejnému potvrdeniu platnosti dohody pripojili starší svoje požehnanie. Bežne ho nad nevestou prednášali jej rodičia. Zo skutočnosti, že tu ho prednášajú predstavitelia ľudu, vyplýva, že ide o mimoriadne požehnanie. Svedčí o tom aj porovnanie Rút s postavami, ktoré mali zvláštny význam v živote Izraela – s Leou a Ráchel, ktoré boli matkami dvanástich synov, ktorých potomstvo sa rozrástlo na dvanásť kmeňov Izraela. Pre Rút ako ženu pohanského pôvodu sa tu potvrdzuje, že bude zapojená do priamej línie Božích

vyvolených. To jej pripomína i zmienka o Tamare (Bič, 1969: 226). Všetko toto prevzal z prototextu aj Mošovský do svojej dramatizácie biblického príbehu.

Aktualizácie prototextu. Biblický príbeh, ako aj Mošovského dráma majú šťastný koniec. Biblický prototext sa však nekončí svadbou, ale narodením syna. Pre židov bolo najväčšie požehnanie v potomstve, porov. napr. Boží prísľub Abrahámovi: „zahrniem ťa požehnaním a prenáramne rozmnožím tvoje potomstvo. Bude ho ako hviezd na nebi a ako piesku na morskom brehu“ (Gn 22, 17). Noemi si dá toto dieťa do lona, čím ho prijíma za svojho syna. Meno mu nedá biologický otec Bóz, ale Noemine susedky. To preto, že ho splodil v levirátnom manželstve pre Machlona. Jeho meno je *Obed*, čo znamená „sluha, služobník“ (Fischer, 2001: 35), „ctiteľ (Hospodinov)“ (Bič, 1969: 227). Biblická kniha Rút sa končí rodokmeňom po Dávida. V kresťanstve z jeho rodu vzišiel Mesiáš Ježiš Kristus. Pohanka Rút teda bola požehnaná a začlenená do Božieho ľudu. Mošovského dráma sa končí svadbou. Šťastným koncom teda u neho nie je narodenie dieťaťa ako v judaistickej tradícii, ale svadba, podobne ako v rozprávkach. Pri zámene uvedených motívov je evidentná aproprácia kultúry vzdialenej časovo, ale aj eticky. Jedine v závere svadobnej kázne oddávajúci kňaz avizuje dieťa v budúcnosti, dáva mu meno *Fabían* (Ruth: 128). Toto meno latinského pôvodu vzniklo z priezviska rímskej rodiny *Fabianus*, čo znamená „pestovateľ bôbu, fazule“ (Majtán/Považaj, 1998: 100). Mošovský nepoužil biblické meno Obed pravdepodobne pre jeho neobvyklosť v našom jazykovom prostredí a významový stret s poludňajším jedlom, a tak ho nahradil obvyklejším domácim menom.

Rozdiel oproti prototextu spočíva aj v tom, že v biblickom príbehu sa nespomína láska, kým v dráme Ruth vyjadruje lásku voči Boasovi: „Teď mne máte, můj panáčku, / milujiť vás v svém srdéčku“ (Ruth: 121). Potvrzuje to aj Boas: „Rozumímť, že miluješ mne / samého již mnohém více / nežli kterého mládence“ (Ruth: 107). V biblickom prototexte sa konanie Rút považovalo skôr za prejav lásky voči Noemi, keďže takto mal byť zachovaný rod jej syna (Bič, 1969: 223). Rút preukáže milosrdenstvo (hebr. *chesed*) v starostlivosti o svokru Noemi, keď opustí svoj ľud a svojich bohov a zachraňuje členov Božieho ľudu – Noemi a Elimelechov dom. Bóz zase prejavuje milosrdenstvo v starostlivosti o Rút.

Mošovského náboženskú aktualizáciu prototextu vidno v tom, že hoci príbeh je prevzatý z judaistickej kultúry, Mošovský predstavuje Rút ako vzor správnej kresťanky, dokonca ju v epilógu posledného dejstva označuje za svätú: „jako teď Ruth, svatá vdova, / uposlechši švegyr slova“ (Ruth: 129). Tým ju vykresľuje ako vzor hodný nasledovania. Takéto aktualizácie sú typické najmä pre epilógy, ktoré sa nachádzajú po každom dejstve okrem piateho, lebo to je veľmi krátke (obsahuje len jeden prehovor Noemi a jednu odpoveď Rút). Epilógy spolu so záverečnou rečou kňaza v šiestom dejstve majú kazateľský a moralizujúci charakter. V nich Mošovský príbeh biblického prototextu spája s kresťanmi, napr. „že Bůh ráčí

posílali / na lid pro hřích mnohé rány, / bez nichž nejsou i křesťany“ (Ruth: 69); „k přespolním přívětivosti / dokazujíc i vlídnosti, / zvláště pak v Krista věřícím / a naší víry domácím. / Pohané to činívali, / že přespolní přijímali“ (Ruth: 70). Po příchode do Betlehema sa z biblickej Rút stala židovka, no v Mošovského dráme sa správanie Ruth uvádza ako vzorové pre kresťanov: „a jako Ruth, dobrá vdova, / pro čest boží, jeho slova, / svou milou vlast opustila, / aby jen Bohu sloužila, / bližním svým se hodit mohla, / tak my šetřme bližních, Boha. / Toť náleží na křesťany, / věrné a pravé krajany“ (Ruth: 81). Na druhej strane v samom príbehu Mošovský na niektorých miestach explicitne uvádza, že ide o dej situovaný do izraelského prostredia, napr. v prehovore Noemi vyznáva, že má izraelského Boha: „však když Pán Bůh izrahelský, / otec náš milý nebeský, / chce to míti“ (Ruth: 73 – 74). Alebo keď Ruth príde do Betlehema, predstavuje sa žencom a oslovuje ich ako Izraelitov: „jsemť z krajiny té moabský / lidé milí izrahelský“ (Ruth: 85), prvý žnec odpovedá: „velice velmi mnoho / lidu toho židovského / tam se bylo odebralo, / když u nás zde draho bylo“ (Ruth: 86) a druhý žnec sa pýta, či náhodou nepozná židovku Noemi: „Slyšela-lis tam o jedné / židovce, nám dobře známé, / jménem Noemi nazvané?“ (Ruth: 86).

Najmä v častiach homiletickej povahy (v epilógoch a v kázni kňaza na svadbe Bóza a Rút) sa nachádzajú odkazy na autorovu súčasnosť, čím Mošovský príbeh aktualizuje z časového hľadiska. Napríklad v epilógu druhého dejstva sa sťažuje na lenivosť čelade: „Pri dělnicích pak se toto / znáti dává, věřte mi to, / že se podnes nacházejí, / kteří ctnou práci zhrzejí. / Místo dělníka jednoho / pracovitého, věrného, / najdeš deset povalečův, / lenochův a zahalečův, / z nichž by mnohý radče visel, / než by na dílo někam šel, / nýbrž ještě odrazuje / jiným, s sebou je zdržuje, / by raději za tu chvíli / jeden s druhým pobláznili“ (Ruth: 81). Podobne sa v 3. dejstve o čeladi vyjadruje Boas: „Tomuť chce již dnes tento svět. / Víím, že čeled dotud bývá / pilna, dokud sebou mívá / hospodáře...“ (Ruth: 88); „Kdo se na čeled bezpečí, / z nich často spouští své oči, / nemnoho ten bohat bývá, / víc škody než zisku mívá“ (Ruth: 89). V záverečnej kázni na konci šiesteho dejstva sa kňaz zase vyjadruje o vzťahoch neviest a svokier: „Pořídku dnes to viděti, / by měly spolu bydleti / v jednom domě dvě nevěsty / s svou švegruší, pravda jesti (...) Těžká a nesnesitedná / bývá mnohým věc ta známá, / švegry bývají nevhodné / a nevěsty zlé, zvedené“ (Ruth: 125). V epilógu po poslednom šiestom dejstve sa zase spomína túlanie detí: „Kde pak kterékoliv dítky, / synové nebo derušky, / bez rady otce a matky / vydávají se na toulky, / často zlým zaživou toho, / příkladův jest dosti mnoho“ (Ruth: 130). Je to odkaz na výpoveď Bóza v biblickom texte, v ktorej vrael Rút, že sa mu páči, že nechodí za mladíkmi, či sú chudobní alebo bohatí (Rt 3, 10). U Mošovského to Boas vyjadruje takto: „Ruth, ta vdova šlechtná, / žena ctná i bohobojná, / nad mládence všelijaké, / bohatší i chudší také, / mně samého jest zvolila, / aby mou manželkou byla“ (Ruth: 113 – 114). Mošovský sa v tomto

záverečnom epilógu ústami kňaza vyjadruje aj o Noeminej rade, ako sa má upraviť a ísť za Bózom: „Aniž se někdo domnívej, / ba ani to za žert mívej, / by Noemi Ruth nevěstu / měla vésti na zlou cestu, / když ji k Boasovi jíti / velela, se položit / u noh jeho v ten noční čas, / by pod tím něco opět zas / obmyslela a radila / neb k neřádu povolila (...) Zleť ty matky dnes dělají, / jenž svým dcerkám povolují, / by nemravně a neřádně, / nevážne, též i nestoudně / s leckýms leckdes živý byly, / na Boha, stud nepomněly“ (Ruth: 130). Všetky tieto pasáže o lenivosti čelade, vzťahoch neviest a svokier a o nemravnom správaní mladých sú Mošovského aktualizáciou biblického prototextu, v ktorom sa nenachádzajú. Mošovský nimi do rámca biblického príbehu premietol obraz svojej súčasnosti, podal kritickú úvahu o mravoch súvekej spoločnosti.

Biblická kniha Rút je rozdelená do štyroch kapitol. Mošovského dráma obsahuje prológ, šesť dejstiev a po každom dejstve okrem piateho epilóg. Mošovský tak pôvodný biblický text obohatil o nové scény a epizodické ľudové postavy. Medzi vedľajšie postavy patria posol Urban a jeho žena, žnice Elsa a Dúra, šafár Curator, dvaja ženci, pacholátá (teda sluhovia) Mikeš a Kouba, čert Kornyf (s variantom Kornyfel), čertíci Kvasnička a Špetle, baba Cantara (s variantom Canthara), traja starší (senatores mesta), lid obecní (vulgus) a kňaz. Mená hlavných postáv u Mošovského zväčša ostávajú v súlade s biblickým prototextom. Pridaným vedľajším ľudovým postavám však dal poväčšine české mená napriek tomu, že dej sa odohráva na Blízkom východe. Biblický Betlehem tak akoby situuje na domáce územie, čo je synekdochickým príznakom autorovej aktualizácie príbehu. Cez mená vedľajších postáv z domáceho prostredia Mošovský zdomácňuje aj dej. Cez synekdochu utvára percepčné podmienky na to, aby sa cudzie preklenulo do svojho. V apropriacii príbehu do domácej kultúry možno vidieť priestorovú aktualizáciu textu, čiastkové artefakty v podobe domácich mien celý dej preklenávajú do inej geografickej polohy (napriek tomu, že geografické reálie ako mesto Betlehem či krajina Moab sa nemenia), ako aj spoločnosti.

Iným postavám dal Mošovský latinské mená. Nejde však o mená v pravom zmysle, ale jednoducho o proprializované apelatíva (Propinquus – príbuzný, Curator – šafár, Vulgus – ľud, Cantara – asi speváčka). Aj uvedené latinské mená sú prostriedkom transformácie židovského prostredia na kresťanské, pretože pre kresťanstvo je v Mošovského dobe charakteristická latinčina ako liturgický a literárny jazyk, hoci v jeho dobe je to skôr znak katolíckej cirkvi, v ktorej latinčina je liturgickým jazykom, keďže v evanjelickej cirkvi sa ujíma domáci jazyk pod vplyvom Lutherových ideí. Ale v teologickom poznaní aj tu ostáva latinčina ako mediálny jazyk.

Meno Canthara sa nachádza v Terentiových komédiách *Heauton, Andria* a *Adelphoe* a v Plautovej komédii *Epidicus*. Je možné, že Mošovský poznal aj latinskú humanistickú komédiu *Chrysis* z r. 1444 od Eneu Silvia Piccolominiho,

neskoršieho pápeža Pia II. V nej vystupuje strážkyňa verejného domu Canthara (Liu, 2018).

Pridané scény oproti prototextu súvisia s pridanými postavami, napr. posol oznamuje Noemi, že jej synovia sa oženili (Ruth: 65), žnice sa rozprávajú, že by radšej tancovali ako pracovali (Ruth: 77), Ruth sa po príchode na pole rozpráva najprv so šafárom, žencami a žnicami (Ruth: 84 – 89), pachoľatá posluchujú Boasovi (Ruth: 104 – 106), baba Cantara a čert Kornyfl presviedčajú Rúť, aby sa nevydala za Boasa (Ruth: 110, 119).

V štýle reči týchto ľudových postáv sa prejavujú ľudové prvky, napr. nadávky, keď Elsa hovorí šafárovi: „Dej ty nám pokoj, troupe! / Co tobě jest do nás, hňupe?“ (Ruth: 78) alebo keď o šafárovi hovorí Důre: „Já bych ho, lotra, zesrala, / než bych mu se šidit dala!“ (Ruth: 79). Ruth vystupuje voči vedľajším postavám zdvorilo, kým ju nezačnú odhovárať od manželstva s Boasom. Keď jej baba Cantara radí, aby sa nevydala za Boasa, jej reč pôsobí rázne až pejoratívne: „Radějiť já se svou matkou / spravovat budu než babkou / tebou, mrzkou a nemilou, / čertovou, napoly shnilou!“ (Ruth: 110). Podobne reaguje Noemi, keď čert Kornyfl presviedča Ruth, aby si nezobrala Boasa: „Psí přišero, dej pokoj nám!“ (Ruth: 119). Tieto hanlivé reakcie vyplývajú zo snahy nenechať sa zviest' zo správnej cesty, ktorú si zvolili. Ruth odíde od Cantary, ktorá začne tancovať s čertom Kornyflom (KR: 111; ide o jednu z hudobných a tanečných vložiek, ktoré Mošovský pridal do príbehu v rámci dramatizácie), a rovnako Noemi s Ruth odídu od Kornyfla (Ruth: 119). Vyhýbajú sa teda zlu a pokušeniu, ktoré predstavujú komické postavy čertov a baby „svodnice“ Cantary.

Boas, Noemi a Ruth sú kladné postavy, ktoré sú idealizované. Slúžia ako mravné vzory pre divákov. Až na Bózovu opitosť, ktorú možno hodnotiť ako bachtinovské „karnevalové“ prerušenie normálneho života počas spoločenských sviatkov na konci žatvy, charakterizované narušením spoločenských hraníc a morálnych pravidiel, zosmiešnením autority a inverziou sociálnych hierarchií (Aschkenasy). Vedľajšie postavy pôsobia voči hlavným postavám kontrastne. Kladné vlastnosti sa v nich prelínajú so zápornými, napríklad dievky Elsa a Důra voči Ruth vystupujú slušne, no zároveň klebetia a sú lenivé (J. Minárik ich zaraďuje medzi čisto negatívne typy; Minárik, 1985: 182). Iné vedľajšie postavy reprezentujú len negatívne typy, napr. baba Cantara či čert Kornyfl (Minárik, 1985: 182). Ruth v hre vystupuje ako prototyp čnostnej ženy, ktorá je skromná a pracovitá. Je vzorom ako nevesta, vdova aj manželka. Na rozdiel od Elsy a Důry sa správa úctivo aj voči šafárovi.

Mošovskému ako renesančnému autorovi bola okrem Biblie inšpiráciou aj antická dráma. Antické prvky možno vidieť v prológu a epilógoch, ale aj v komických postavách čertov, ktoré majú podobnú funkciu odľahčenia od vážneho deja ako satyrovia v satyrsej dráme. Ľudové postavy s nadávkami a pejoratívnym jazykom

a komické postavy čertov zároveň majú slúžiť na zábavu menej vzdelaného publika. Mošovského komédia je meštianska dráma v domácom jazyku, nejde o vysokú hru pre vzdelancov v latinčine, ktorá by obsahovala viac prvkov odkazujúcich na antiku. V Černý (1964) uvádza, že v hre absentuje jednota miesta a času, dejstiev je šesť (nie päť) atď. Mošovský sám bol vzdelaný, preto sa do hry usiloval zakomponovať aspoň nejaké antické prvky, latinské mená atď. Černý tvrdí, že biblická dráma je síce kompromis medzi antickou a stredovekou drámou (Ruth: 137), ale v Mošovskom z každého kúta pozerá stredoveká dráma (Ruth: 138). V deji sa striedajú biblicky vážne výjavy s ľudovo zábavnými scénkami (Ruth: 138). Podobne o barokovej dráme konštatuje, že na rozdiel od klasickej tragédie a komédie sa neriadí pravidlom prísneho oddeľovania tragických a vážnych dejov od komických a nevážnych a hoci sa nazýva *comedia*, znamená to proste *hra*, pričom ide o tragikomédiu (Ruth: 142 – 143).

Komedie... Ruth vyšla v období humanizmu a renesancie, s ktorým sa spája reformácia. Jej vplyv sa odráža na skutočnosti, že dej je doplnený kazateľskými pasážami v epilógoch a v kázni kňaza v poslednom dejstve, ktoré obsahujú morálne napomenutia (Minárik, 1985: 180), napr. v prvom epilógu, že treba prijímať cudzincov a manželia sa o seba majú dobre starať; v druhom epilógu, že treba sa vrátiť do vlasti, nebyť s modlármí a pilne pracovať; v treťom, že treba prejavovať privetivosť voči vdovám a preukazovať dobrodenie chudobným; vo štvrtom, že dievčatá by mali byť pracovité, ctiť si starších, svokry milé na nevesty a nevesty verné; v poslednom epilógu, že rodičia majú dbať na deti a nepúšťať ich na nemravné potulky. Podobne je to na konci šiesteho dejstva v svadobnej kázni kňaza, kde sa vyjadruje, ako sa k sebe majú správať manželia a ako svokry a nevesty. Takáto kázeň sa v biblickom prototexte nenachádza. Všetky tieto moralizujúce pasáže sú Mošovského interpretáciami deja. Rút je vzorom manželky, vdovy a nevesty, ale zároveň aj vo vernosti a vytrvalosti, za čo sa jej dostalo odmeny. Motívy návratu do vlasti či prijímania cudzincov alebo starostlivosti o chudobných a strádajúcich treba vnímať v širšom dobovom kontexte, sledujúc líniu osudov protestantov v slovenskom a českom, resp. uhorskom a habsburskom prostredí. Pri odhaľovaní úlohy posunov, doplnení a variácií v Mošovského texte oproti biblickému prototextu je nutné zohľadniť okolnosti vzniku textu a jeho zasadenie do konkrétneho časopriestoru, tzn. zohľadniť životnú situáciu autora nielen v jeho osobnom, ale predovšetkým širšom spoločensko-politickom kontexte. Juraj Tesák Mošovský patrí totiž medzi významné postavy reformácie v našom prostredí a jeho diela reprezentujú základné idey protestantského myslenia zameraného na formovanie a upevňovanie každodennej zbožnosti veriacich. S tým úzko súvisia aj didaktické či formatívne intencie jeho literárneho prejavu (ako aj ostatných protestantských autorov). Príbeh o Rút ukazuje, že hlad, smrť, opustenosť, cudzotu či emigráciu síce nemožno zo života vymazať, ale možno ich prekonať

(Fischer, 2001: 46). Boh je rovnako verný ako Rút, ktorá neopustila svoju svokru (Fischer, 2001: 37), preto ju odmenil. Mošovský si vybral príbeh o Rút azda práve pre toto posolstvo.

Ani z formálneho hľadiska nie je prekvapujúce, že Mošovský so zámerom dramtizovať biblický prototext siahol práve po knihe Rút. N. Aschkenasy uvádza, že biblická kniha Rút patrí do dramatického žánru viac ako akýkoľvek iný biblický príbeh, lebo je štruktúrovaná ako séria krátkych epicky bohatých scén oživených temperamentnými, dynamickými dialógmi, ktorú možno ľahko prispôbiť javisku (Aschkenasy, 2006: 31).

Záver. Porovnanie biblického prototextu s metatextovou renesančnou dramtizáciou vykazuje odlišnosti najmä v podobe aktualizácií. Rút sa z manželky stala mladou bezdetnou vdovou. Ako verná nevesta sa rozhodla nasledovať svoju svokru a starať sa o ňu, čo ju priviedlo k odmene na jednej strane v podobe nového muža, ale na druhej strane aj v podobe začlenenia sa do vyvoleného národa a do dejín spásy. Mošovský ju vyzdvihuje ako vzor vernosti a vytrvalosti aj v dobe humanizmu a renesancie. Výrazným momentom je tu aj apropiácia kultúry z religionistického hľadiska, keďže kultúrne hodnoty judaizmu sa podávajú ako kresťanské. Pravda, tieto dva náboženské fenomény nevstupujú do kontrastu, ale ostávajú v integrite, čiže ide tu skôr o vzťah komplementarity judaizmu a kresťanstva. Rozbor a porovnanie dvoch textov, ktoré vznikli v rozličných kultúrach, v rozličných zemepisných oblastiach, ale najmä vo veľkom časovom odstupe, ukazuje okrem iného aj to, že napriek uvedeným rozdielom je tu konštanta stálych morálnych a etických všeľudských hodnôt.

Literatúra

- Aschkenasy, N. *The Book of Ruth: A Serious Comedy*, <https://www.thetorah.com/article/the-book-of-ruth-a-serious-comedy>
- Aschkenasy, N. (2006). The Book of Ruth as Comedy: Classical and Modern Perspectives. V P. S. Hawkins, L. Cushing Stahlberg (Eds.), *Scrolls of Love: Ruth and the Song of Songs* (str. 31 – 44). Fordham University Press.
- Bič, M. (1969). *Starý zákon. Překlad s výkladem. 4. Jozue – Sudců – Rút*. Kalich.
- Braulik, G. (1999). The Book of Ruth as Intra-Biblical Critique of the Deuteronomical Law. *Acta Theologica* 1, 1 – 20. https://bibliographie.uni-tuebingen.de/xmlui/bitstream/handle/10900/128566/Braulik_172.pdf?sequence=1
- Cesnaková-Michalcová, M. (1973). Juraj Tesák Mošovský. V *J. T. Mošovský, Komédie... Ruth* (str. 9 – 47). Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Černý, V. (1964). *Stredoveká dráma*. Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- Fischer, I. (2001). *Rut*. Herder.

- Heriban, J. (1995a). Dejepisné knihy Starého zákona. V *Sväté písmo Starého i Nového zákona* (str. 373 – 378). Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda.
- Heriban, J. (1995b). Úvod do knihy Rút. V *Sväté písmo Starého i Nového zákona* (str. 481 – 484). Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda.
- Hudymač, P., Pristáš, P. (2000). *Grécko-slovenský slovník k Novému zákonu*. Verbum.
- Kuklica, P. (2000). *Slovník stredovekej latinčiny*. Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- Liu, C. C. (2018). *Chrysis: Text, Translation, and Commentary of Enea Silvio Piccolomini's Latin comedy*. Baylor University, Texas.
- Majtán, M., Považaj, M. (1998). *Vyberte si meno pre svoje dieťa*. Art Area.
- Minárik, J. (1985). *Renesančná a humanistická literatúra. Svetová, česká, slovenská*. Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- Novotný, Š. (2021). Príbeh cudzinky Rút a Matúšov rodokmeň. V B. Štrba, M. Varšo (Eds.), *Tvoje oči videli. Štúdie venované Georgovi Braulikov, OSB: Studia Biblica Slovaca – Supplementum 5* (str. 139 – 147). Univerzita Komenského v Bratislave/Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta.
- Varšo, M. (2018). *Komentáre k Starému zákonu Zv. 4. Ozeáš, Joel, Amos*. Vivit.
- Varšo, M. (2021). Mágovia v biblickom kontexte. V I. Gerát (Ed.), *Téma troch kráľov v umení a kultúre* (str. 11 – 43). Veda, vyd. SAV.

Pramene

- Ruth: Mošovský, J. T. (1973). *Komedie... Ruth*. Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Sväté písmo Starého i Nového zákona*. (1995). Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda.

Кристина Павловичова

**KOMEDIE... RUTH МОШОВСКОГ У
ПОРЕЂЕЊУ СА БИБЛИЈСКИМ ПРОТОТЕКСТОМ**

Резиме

Рад је интерпретативно-компаративног карактера. Пореди драму у стиху *Komedie z Knihy zákona Božího, jenžslove Ruth sebraná* из 1603. године протестантског свештеника Јураја Тесака Мошовског са библијским прототекстом. Приликом интерпретације библијске приче драматизоване у ренесанси, посвећује пажњу мотивима који актуелизују (и представљају отклон од прототекста) и објашњавању њихових узрока и функција. Мошовски је релативно кратком библијском тексту додао ликове и нове сцене, додатим народним ликовима је дао чешка имена упркос томе што се радња одиграва на Блиском истоку. У апропријацији приче у домаћу културу можемо видети просторну актуелизацију текста. Превасходно се у деловима хомилетске природе (у епилозима и у проповеди свештеника на свадби Боаса и Рут) налазе алузије на ауторово доба, чиме се прича актуелизује с временског аспекта. Упркос томе што је прича преузета из јудаистичке културе, Мошовски презентује Рут као модел узорне хришћанке, чак је означава као светицу, у чему се одражава религијска актуелизација текста. Премештање приче из јудаистичке у хришћанску културу је могуће видети и у срећном крају, који код Мошовског није рођење детета, већ свадба, слично као у бајкама. Иако се ради о причи из круга породице (главни лик Рут као узорна супруга, удовица и снаја), садржи и друштвену димензију (помоћ странцима и сиротињи, уврштавање у изабрани народ). У раду је пажња посвећена и значењу имена ликова и поређењу Рут са другим женским ликовима драме.

Кључне речи: Рут, прототекст, актуелизација, име лика, апропријација артефакта у другу културу

Kristína Pavlovičová

**MOŠOVSKÝ'S KOMEDIE... RUTH
IN COMPARISON WITH THE BIBLICAL PROTOTEXT**

Summary

This paper has an interpretative-comparative nature. It compares the verse drama *Comedy from the Book of the Law of God, Collected with the Word Ruth* from 1603 by the Protestant priest Juraj Tesák Mošovský with its biblical prototext. When interpreting a biblical story dramatised in the Renaissance, attention is paid to updating motifs (deviations from the prototext) and to the explanation of their causes and functions. Mošovský added characters and new scenes to the relatively short biblical text and gave Czech names to the added folk characters despite the fact that the plot takes place in the Middle East. In the appropriation of the story into the domestic culture, one can see the spatial updating of the text. Especially in the parts of a homiletic nature (in the epilogues and in the sermon of the priest at the wedding of Boaz and Ruth) there are references to the author's present, which brings the story up to date from a viewpoint of time. Despite the fact that the story is taken from Judaic culture, Mošovský presents Ruth as a model of a proper Christian woman, even calling her a saint, which reflects the religious updating of the text. The transfer of the story from Judaic to Christian culture can also be seen in the happy end, which in Mošovský's case is not the birth of a child but a wedding, similar to fairy tales. Although it is a story from a family environment (the main character Ruth as an exemplary wife, widow and daughter-in-law), it also contains a social dimension (helping foreigners and the poor, joining the chosen nation). The paper also pays attention to the meaning of the characters' names and the comparison of Ruth with other female characters in the drama.

Keywords: Ruth, prototext, update, character name, appropriation of artefact into another culture